

СЕКЦІЯ 4.
СПАДЩИНА ЮНЕСКО В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ:
ОХОРОНА І ЗБЕРЕЖЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

***Кнаус Дар'я Костянтинівна,**
студентка 4 курсу спеціальності «Туризм»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: knausdk@krok.edu.ua*

***Мелько Людмила Федорівна,**
к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: ludmilam@krok.edu.ua*

Культурна спадщина – душа нації, важлива складова її культурної самоідентифікації. Культурна спадщина є потужним туристичним ресурсом.

Під час військової агресії на території України постраждало понад 550 культурних об'єктів. Серед них знищені Іванківський історико-краєзнавчий музей (Київська обл.), Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди (Харківська обл.), Художній музей імені Куїнджі (Маріуполь.), зруйновано та пошкоджено Чернігівську центральну міську бібліотеку імені М.Коцюбинського, музей-заповідник М.Коцюбинського (Чернігів), Садиба Кеніга в Тростянці (Сумська обл.), Харківський художній музей, Харківський державний академічний театр ляльок, Дніпровський будинок органної і камерної музики та багато інших об'єктів. У березні 2022 р. Міністерство культури та інформаційної політики України оголосило збір інформації щодо пошкоджень та руйнувань об'єктів культурної спадщини, вчинених російськими окупаційними військами.

У Києві від ракетних атак постраждали архітектурні пам'ятки, купол Будинку вчителя, історичні корпуси Київського національного університету, фасади музеїв імені Богдана та Варвари Ханенків, Національна картинна галерея, частина пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення – парку імені Тараса Шевченка та інші об'єкти культурної спадщини [1, 2].

Уряд, громадські організації, мешканці роблять все можливе, щоб зберегти культурні об'єкти від знищення. Важливо у такі складні часи навчитися зберігати пам'ятки історії і культури, музейну спадщину. В історії світової культури є приклади по збереженню культурної спадщини, які варто вивчати.

Перша музейна евакуація в історії Європи відбулась в Іспанії в 1936 р., коли фонди культурних інституцій, щоб вберегти від бомбардувань, було переміщено в підвальні приміщення, перекриття верхніх поверхів зміцнювали

мішками з піском, а вікна ж забивали фанерними листами. Музейні експонати перевозили й в інші частини країни, в більш безпечні місця. Також успішний приклад евакуації музейних фондів у роки Другої світової війни продемонстрували Лувр та найбільші музеї Франції, коли безцінні артефакти було вивезено до провінційних музеїв, до замків у різних куточках країни. І не дивлячись на те, що Лувр зазнав однієї із найдовших окупацій, після війни головні шедеври повернулися неушкоджені [3].

З перших днів війни Україна робить все можливе для збереження культурної спадщини. На основі інформаційних ресурсів узагальнено основні шляхи збереження культурної спадщини в Україні під час війни [4, 5, 6].

Зв'язок з міжнародними організаціями та інституціями, міжнародною спільнотою. Україна знаходиться в тісному зв'язку із світовою спільнотою. ЮНЕСКО посилює охоронні заходи щодо захисту культури в Україні: підтримка постійного контакту з відповідними установами, громадянським суспільством та професіоналами, пропозиція позначення культурних об'єктів і пам'яток емблемою «Блакитний щит» Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 р., супутниковий моніторинг пошкоджень [4].

Питаннями збереження культурної спадщини опікується Міністерство культури та інформаційної політики, органи держаної влади та місцевого самоврядування при підтримці громадських організацій, волонтерів, мешканців.

Створено спеціальний Штаб порятунку спадщини, роботу якого координує ЮНЕСКО та міжнародні організації: Міжнародна рада музеїв, Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей та ін. За підтримки штабу Національний музей Революції гідності розробив для музеїв інструкцію щодо дій в умовах війни [5].

Маркування об'єктів культурної спадщини міжнародним знаком «Блакитний щит». Це надає пам'яткам статусу посиленого захисту відповідно до Гаазької конвенції 1954 р.

Захист пам'яток на місцях. Пам'ятки обгортають вогнетривкими та захисними матеріалами, фанерними щитами та мішками з піском чи землею. Наведемо приклади. У Києві захистили пам'ятники княгині Ользі, Ярославу Мудрому, Лесі Українки, Тараса Шевченка та ін. Проведені роботи із захисту вітражів Київського фунікулера. В Одесі захистили пам'ятник Дюку Рішельє. У Чернівцях дерев'яними та металевими щитами захистили вітражі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, приміщення якого є об'єктом ЮНЕСКО. У Львові унікальні вітражі сакральних пам'яток закрили захисними екранами, скульптури обклали скловатою, обмотали фольгою та одягли спеціальні мішки, у т.ч. в на площі Ринок – об'єкту ЮНЕСКО [5,6].

Вивіз експонатів у безпечне місце. Українські музеї експонати переміщують до сховищ, а найцінніші вивозять у більш безпечні місця. Частина

музеїв змогли вивезти найбільш цінні експонати.

Відцифрування об'єктів. Багато пам'яток не можливо перемістити до сховищ або захистити ззовні, їх можна зберегти в електронному форматі. Для цього використовують 3D сканування. Це новітня технологія по збереженню культурної спадщини, яка надає змогу детально зафіксувати всі параметри пам'ятки, щоб потім можна було відновити пам'ятку, якщо вона буде пошкоджена. Такі проекти вже реалізуються у Києві, Львові. У Львові зокрема вже відцифрували декілька об'єктів Вірменського ансамблю, Преображенську церкву, дерев'яну церкву Пресвятої Трійці [5,6].

ЮНЕСКО з данською організацією Blue Shield Danmark ініціювали проєкт щодо збору цифрових 3D-копій пам'яток України на платформі Backup Ukraine.

Надзвичайно активно долучаються до збереження нашої спадщини й інші країни та спільноти: Комітет допомоги українським музеям (Польща), Мережа захисту культурних цінностей України (Німеччина), Мережа європейських музейних організацій та ін. [6].

«Ми повинні берегти культурну спадщину в Україні як свідчення минулого, а також як каталізатор миру та єдності для майбутнього, яке міжнародне співтовариство має захищати та зберігати», – зазначила Одрі Азуле, генеральний директор ЮНЕСКО [3].

Тільки спільними зусиллями можна зберегти культурну спадщину країни і відстояти право на свободу і незалежність.

Список використаних джерел:

1. Міністерство культури та інформаційної політики оголошує збір інформації про руйнування об'єктів культурної спадщини України. URL: <https://www.mkp.gov.ua/news/6954.html>
2. Зруйнована культурна спадщина України. <https://culturecrimes.mkp.gov.ua/>
3. Колодка І. Пам'ятки культури та збройні конфлікти: захист та збереження. URL: <https://spadshchyna.lviv.ua/pamyatky-kultury-ta-zbrojni-konflikty-zahyst-ta-zberezhennya-2/>
4. Зникаюча спадщина в Україні: ЮНЕСКО посилює охоронні заходи. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/endangered-heritage-ukraine-unesco-reinforces-protective-measures>
5. Пам'ятки під обстрілами: як захистити культуру від війни. URL: <https://zt.20minut.ua/kul-tura/pamyatki-pid-obstrilami-yak-zahistiti-kultururu-vid-viyni-11603231.html>
6. Перемогти і зберегти: як в Україні захищають пам'ятки від війни. URL: <https://discover.ua/inspiration/peremohty-i-zberehty-yak-v-ukrayini-zakhyshchayut-pamyatky-vid-viynu>